

Veilig in School in Amsterdam Oost: de stand van zaken

Van de (vice) voorzitter van de stuurgroep Veilig in School in de regio Amsterdam Oost (bijlage: leden van de stuurgroep)

Aan dhr. J. van der Aa, wethouder 'Onderwijs, cultuur en zorg' en loco-burgemeester van de gemeente Amsterdam;
dhr. B. Mante, directeur van de dienst welzijn Amsterdam;
de stadsdeelvoorzitters van de Amsterdamse regio Oost en
dhr. J. de Groot, voorzitter OSVO

Datum juni 1999

Betreft regionaal veiligheidsplan Veilig in School Amsterdam Oost

1 Inleiding

Veilig in School is een initiatief van de gemeente Amsterdam. Verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan zijn de gezamenlijke schoolleiders in Amsterdam Oost. Deze schoolleiders hebben hun krachten gebundeld in de regionale stuurgroep Veilig in School Amsterdam Oost. De scholen en de stuurgroep worden daarbij in opdracht van de gemeente Amsterdam ondersteund door het Amsterdams Samenwerkingsverband Veiligheid op School (ASVOS).

Veilig in School in de gemeente Amsterdam maakt deel van het Grote Stedenbeleid van de rijksoverheid. De aanpak van Veilig in School is vastgelegd in een gemeentelijke circulaire. Bij de aanpak van Veilig in School wordt door een groot aantal partijen samengewerkt. Dit zijn onder meer de lokale overheden, te weten: de stadsdelen, de lokale politie en de Amsterdamse Justitie. Deze partijen hebben de wederzijdse inspanningsverplichtingen in een convenant vastgelegd. In dit convenant is onder meer vastgelegd dat er een regionaal- en individueel schoolveiligheidsplan komt.

De fasen van Veilig in School zijn:

- start en Diagnose;
- plannen: maken van verbetervoorstellen/projecten;
- implementatie veiligheidsmaatregelen per school en regionale verbetervoorstellen/projecten;
- structureel evalueren en resultaten bewaken.

Kenmerken van Veilig in School in Amsterdam Oost:

- 1 12 scholen, 5063 leerlingen en 647 personeelsleden;
- 2 aanvang 'Start en diagnose' is in het schooljaar 1998/1999;
- 3 afronding planfase juni 1999;
- 4 slachtofferschap:
 - per schooljaar zijn leerlingen ongeveer 46.000 maal slachtoffer van een incident;
 - per schooljaar is het personeel ongeveer 6.000 maal slachtoffer van een incident;
- 5 per schooljaar plegen leerlingen ongeveer 71.000 incidenten:
 - 28.000 incidenten zijn ernstig;
 - de school kent slechts 14.000 incidenten;
 - de politie wordt bij ongeveer 1.600 incidenten ingeschakeld;
 - de 'harde' kern van de plegers bestaat uit ongeveer 500 leerlingen;
- 6 de stuurgroep heeft op grond van het onderzoek de volgende prioriteiten voor het maken van verbetervoorstellen/projecten geformuleerd:
 - schoolregels, sancties, toezicht houden en ingrijpen: wat is de visie van scholen hierop en welke zijn de lacunes?;

- opvang, begeleiding en nazorg: ontwikkel een aanpak van opvang en begeleiding na incidenten voor personeel en leerlingen (op scholen is er geen structurele opvang en begeleiding na incidenten voor personeel en leerlingen);
- vertrouwenspersonen en klachtenregeling: ga na waarom leerlingen de weg naar de vertrouwenspersoon en de klachtenregeling niet weten te vinden en stel verbeteringen voor (bijna alle scholen hebben een vertrouwenspersoon en klachtenregeling);
- draagvlak voor de aanpak van Veilig in school bij leerlingen: start een klankbordgroep leerlingen en veranker dat in de organisatie van leerlingen op school (ongeveer de helft van de leerlingen wil dat de school veiliger wordt);
- binding aan school (= fluitend naar school en gewenst zijn op school): kom met een structurele aanpak voor het verbeteren van de binding aan school;
- draagvlak voor de aanpak van Veilig in School bij personeel: kom met verbetervoorstellen (77% van het personeel wil dat de school veiliger wordt);
- omgeving schoolgebouw en routes van en naar school: kom met voorstellen voor het verbeteren van de veiligheid (de onveiligheidsgevoelens bij leerlingen en personeel zijn het sterkst in de directe omgeving van de school en op de routes van en naar school, sterker dan in school);
- registratie na incidenten: kom met een pakket aan gebruikerseisen voor het registreren van incidenten (een beperkt aantal scholen heeft een incidentenregistratie).

Grote aantallen personen in Amsterdam Oost hebben aan Veilig in School meegewerkt:

- 1 stuurgroep (18 schoolleiders);
- 2 uitvoerders van start en diagnose (15 personen);
- 3 leden van de taakgroepen (30 personen);
- 4 leerlingen (40-60 personen);
- 5 deelnemers aan de training 'Incidentbespreking op school' (12 personen);
- 6 workshop voor personeel en leerlingen: informatie, oefenen met incidentbesprekingen en een demonstratie van een lespakket over Veilig in School (40 personen);
- 7 met de voorlichting door scholen over de diagnose Veilig in School zijn ruim 300 personeelsleden bereikt. Ook is er een groot aantal leerlingen met deze voorlichtingen, de incidentbesprekingen en het lespakket bereikt;
- 8 het ASVOS heeft voor het schoolveiligheidsplan een software applicatie gemaakt. Dit is door het management van de scholen ingevuld. Daardoor beschikt elke school over een eigen rapportage over de uitgevoerde en nog uit te voeren veiligheidsmaatregelen;

Veilig in school kent de volgende producten:

- 1 Start en diagnose (Veiligheid op Scholen in Amsterdam Oost: rapport voor intern gebruik, ASVOS, Amsterdam, juni 1998);
- 2 Opdrachten aan taakgroepen en klankbordgroep leerlingen (Stuurgroep regio Oost, prioriteiten en opdrachten aan taakgroepen, ASVOS, augustus 1998);
- 3 Verbetervoorstellen/projecten: rapporten taakgroepen en klankbordgroep (bijgevoegd);
- 4 Individuele schoolveiligheidsplannen (zie bijgevoegd tabellenboek);
- 5 Implementatie van regionale verbetervoorstellen/ projecten Veilig in School voor de regio Amsterdam Oost: een overzicht en voorstel voor besluitvorming, ASVOS, mei 1999.

2 Opbrengsten, prioriteiten en visie van de stuurgroep

De taakgroepen en klankbordgroep hebben 48 verbetervoorstellen/projecten opgeleverd. Los daarvan hebben de VO-scholen in Amsterdam Oost aangegeven welke maatregelen de school uitvoert en welke de school van plan is uit te voeren.

Al deze verbetervoorstellen/projecten en veiligheidsmaatregelen kunnen niet in één maar ook niet in twee schooljaren worden uitgevoerd. De stuurgroep schat dat de implementatie van Veilig in School drie schooljaren in beslag neemt. Vandaar dat de stuurgroep aan een beperkt aantal verbetervoorstellen/projecten en veiligheidsmaatregelen in het schooljaar 1999/2000 een hoge prioriteit geeft.

De stuurgroep (alle VO-scholen) in de regio Amsterdam Oost hanteert bij het prioriteren de volgende dieldeling:

- 1 uit te voeren in het schooljaar 1999/2000;
- 2 uit te voeren in het schooljaar 2000/2001;
- 3 uit te voeren in het schooljaar 2001/2002.

Bij het prioriteren van de verbetervoorstellen/projecten en veiligheidsmaatregelen heeft de stuurgroep de volgende vertrekpunten gehanteerd:

- 1 algemeen;
- 2 gewenste opbrengsten;
- 3 inhoudelijk;
- 4 financiën.

Deze vertrekpunten worden hieronder verder uitgewerkt.

2.1 Algemeen

De algemene uitgangspunten bij het prioriteren zijn:

- de diagnose Veilig in School in Amsterdam Oost laat zien dat scholen veel veiligheidsproblemen met elkaar gemeen hebben. De verschillen tussen scholen zijn gering;
- daarom heeft de stuurgroep de taakgroepen van personeelsleden, politie en ambtenaren van stadsdelen en de klankbordgroep leerlingen een schooloverstijgende opdracht meegegeven;
- voor de scholen in de stuurgroep zijn de aangeleverde verbetervoorstellen/projecten, de uitgevoerde en nog te realiseren maatregelen zeer herkenbaar: 80% van alle zorgen/ problemen rond veiligheid en ook oplossingen die betrekking hebben op Veilig in School, zijn voor alle scholen hetzelfde;

- over de aanpak van de onveiligheid in en om school hebben scholen in de stuurgroep consensus bereikt. De stuurgroep vindt dat Veilig in School regionaal moet worden aangepakt. Elke school moet daar z'n 'steentje' aan bijdragen. Die inspanning van scholen in deze regio jegens elkaar wordt in het schooljaar 1999/2000 vastgelegd in een scholenconvenant. Dit scholenconvenant is een nadere uitwerking van het bestaande convenant Amsterdam Oost tussen scholen, stadsdelen, politie en openbaar ministerie;
- de stuurgroep vindt dat in het schooljaar 1999/2000 een zeer hoge prioriteit moet worden toegekend aan verbetervoorstellen/projecten en veiligheidsmaatregelen op het snijvlak van de beleving van personeel en leerlingen. Een voorbeeld daarvan is het project waar meesters en juffen leerlingen als mens gaan benaderen en dus niet meer alleen als 'kennisrobot'. Dat lukt alleen als de schooldirectie het personeel meer als mens gaat bejegenen en dus niet alleen maar aanspreekt op hun verantwoordelijkheid als 'lesboer';
- de stuurgroep vindt dat bij elk verbetervoorstel/project moet worden bedacht wat daarvan de consequenties zijn voor het personeel, de leerlingen, de ouders en derden (instanties op wie de school een beroep doet voor ondersteuning). Motief van de stuurgroep is om via gerichte interventies 'niet betrokkenheid' om te zetten in 'steun' van alle hierboven genoemde partijen bij de te bereiken doelen van het verbetervoorstel/project.

2.2 Gewenste opbrengsten

De gewenste opbrengsten zijn:

- de stuurgroep vindt dat per verbetervoorstel/project, reeds uitgevoerde en nog uit te voeren maatregelen moet worden nagegaan wat daarvan de gevolgen zijn voor de beoogde reductie van het aantal 'kleine' incidenten. De stelling daarbij is: 'mik op een aanzienlijke reductie van 'kleine' incidenten. Door dat te doen, nemen automatisch enkele 'ernstige' incidenten af (aan een 'ernstig' incident gaan 50-60 kleine incidenten vooraf)';
- de stuurgroep vindt dat de opbrengst van alle (zeer urgente) integrale verbetervoorstellen/projecten en nog uit te voeren maatregelen kwalitatief en kwantitatief moet worden vastgesteld. Daartoe zal de stuurgroep aan het begin van het schooljaar 1999/2000 een aantal 'meetbare' maten voorstellen. De gedachten gaan daarbij uit naar:
 - harde maten: een koppeling voor zowel leerlingen als personeel tussen enerzijds instroom, doorstroom en uitstroom en anderzijds ziekteverzuim/ spijbelen en aantal incidenten;
 - zachte maten: deze maten zijn een concrete vertaling van de te verwachten opbrengst van de nog in te voeren verbetervoorstellen/projecten en veiligheidsmaatregelen (bijvoorbeeld bij schoolregels en sancties zijn mogelijke maten: 'regels zijn bespreekbaar gemaakt' en 'regels worden actief gehandhaafd' en 'bij het handhaven van regels minder stemverheffing bij gesprekken');

- de school is geen eiland. Samenwerken met partners in de regio is noodzakelijk. Daartoe is door de stadsdelen Oost, Watergraafsmeer en Zeeburg een regionale stuurgroep 'Jeugd en Veiligheid' opgezet. De stuurgroep neemt daaraan deel via een gemandateerd lid. Dit stelt alle partijen in de gelegenheid om voort te borduren op succesvolle regionale veiligheidsprojecten (bijvoorbeeld 'Concistency Management' van het Montessori College Oost en Veilig in Schoolcontracten tussen school, leerling en ouders/verzorgers). De stuurgroep vindt dat samenwerken met partners in het convenant Amsterdam Oost verder moet worden uitgewerkt.

2.3 Inhoudelijk

De inhoudelijke uitgangspunten zijn:

- de stuurgroep vindt dat in het schooljaar 1999/2000 aan de Veilig in School onderwerpen 'Schoolregels, aanleren van discipline, toepassen van 'verleidingstechnieken, sancties, toezicht houden en ingrijpen' en 'Binding aan school' een zeer hoge prioriteit moet worden toegekend. Voor dit besluit heeft de stuurgroep de volgende motieven:
 - het realiseren van een forse reductie van 'kleine' incidenten;
 - het besef dat een forse reductie van 'kleine' incidenten pas tot stand kan worden gebracht als er eenmaal behoorlijk is geïnvesteerd in Binding aan School. Met andere woorden, als grote aantallen leerlingen/personeel met plezier naar school gaan en zich daar gewenst voelen, neemt de bereidheid om de onveiligheid in en om school aan te pakken enorm toe;
 - de ontdekking dat het personeel onder handhaven van schoolregels vooral sancties verstaat en dus nauwelijks meer aanleren van discipline en de ander (= leerling) verleiden tot het uitvoeren van het gewenste gedrag. Dit is mogelijk het gevolg van de grote aantallen dagelijkse kleine incidenten (per personeelslid ongeveer 22 (ernstige) incidenten per jaar. Grofweg krijgt een personeelslid per jaar met 1.000 overtredingen van schoolregels te maken). De doelgroepen zijn zowel leerlingen als personeel;
- in het schooljaar 1999/2000 geeft de stuurgroep een hoge prioriteit aan de verbetervoorstellen/ projecten van de taakgroep *Binding*: 'Sturen en coachen' en 'het bespreekbaar maken van incidenten'. Deze verbetervoorstellen moeten verder worden uitgewerkt voor:
 - leerlingen, ouders, personeel en externe partijen die de school steunen;
 - 'nieuwelingen op school', 'langer aanwezig op school' en 'ouderen op school';

- de stuurgroep vindt dat in het schooljaar 1999/2000 vooral gewerkt moet worden aan een visie op *schoolregels*, *het handhaven ervan en de bijbehorende sancties*, het bespreekbaar maken van die visie op school onder leerlingen en personeel, daarvoor draagvlak realiseren en ondersteunend materiaal ontwerpen in de vorm van een lessen- en trainingspakket. Daarnaast vindt de stuurgroep dat *toezicht houden en ingrijpen* naadloos op het voorgaande moet aansluiten. Met andere woorden de stuurgroep vindt dat *toezicht houden en ingrijpen* moet voortborduren op *het handhaven van de schoolregels*;
- als er eenmaal een uitgewerkt plan is voor de implementatie van verbetervoorstellen/projecten, vindt de stuurgroep dat alle scholen draagvlak moeten verwerven bij personeel, leerlingen, ouders en externe partijen. Dit kan onder meer via het reguliere werkoverleg (waarvoor extra tijd moet worden ingeruimd) en de mentorlessen.

2.4 Financiën

De financiële uitgangspunten zijn:

- scholen beschikken over een aantal budgetten (lump-sum per leerling, nascholingsgelden, Reservering groot onderhoud). Deze budgetten liggen veelal jaren vast. De stuurgroep vindt een heroverweging ten behoeve van Veilig in School absoluut noodzakelijk;
- zonder ondersteuning kan de stuurgroep niet werken. Datzelfde geldt voor de regionale implementatie van de verbetervoorstellen/ projecten en veiligheidsmaatregelen;
- als het aantal incidenten in een Amsterdamse regio Oost afneemt, profiteren niet alleen scholen en leerlingen daarvan maar ook burgers, bedrijven en instellingen in deze regio. De stuurgroep wil een grotere financiële armslag realiseren door bedrijven/ instellingen verbetervoorstellen/ projecten te laten adopteren. Als de gemeente Amsterdam de stuurgroepen helpt bij het opzetten van een partner discussie, is de kans op succesvolle adoptie groot;
- de stadsdelen Oost, Watergraafsmere en Zeeburg zijn bereid de taakgroep *Omgeving van het schoolgebouw en de routes van en naar school* te benutten voor de implementatie van de eigen verbetervoorstellen/ projecten en veiligheidsmaatregelen.

3 Regionale integraal veiligheidsplan van Amsterdam Oost op hoofdlijnen

Volgens de stuurgroep moeten de regionale verbetervoorstellen/projecten en schoolveiligheidsmaatregelen in drie schooljaren worden uitgevoerd. Voor het uitvoeren van veiligheidsmaatregelen heeft elke school een eigen programmering. Hieronder is schematisch aangegeven welke verbetervoorstellen/projecten in Amsterdam Oost in het schooljaar 1999/2000 worden aangepakt. Welke verbetervoorstellen/projecten voor de volgende twee schooljaren moeten worden uitgevoerd, is hier niet verder gespecificeerd. Pas na 1999/2000 kan worden vastgesteld wat er is bereikt met de implementatie van de regionale verbetervoorstellen/projecten en veiligheidsmaatregelen. Mogelijk heeft dat consequenties voor de voortgang en de wijze waarop de opbrengst wordt gerealiseerd. In het schema worden verbetervoorstellen/ projecten aangeduid met nummers. Deze voorstellen zijn terug te vinden in het bijgevoegde stuk 'Implementatie van regionale verbetervoorstellen/projecten Veilig in School voor de regio Amsterdam Oost, ASVOS, mei 1999: een overzicht en voorstel voor besluitvorming.

I Verbetervoorstel	Activiteit	Doelgroepen
sturen en coachen: nr. 1, 13, 14, 22, 24, 25 en 46	gericht op management/ representatieve organen (bv. leerlingen parlement), teams, (delen van) klassen en individuen gericht op nieuwelingen, personen die al enige tijd op school zijn en personen die al lang op school zijn	direct: management, personeel, leerlingen en leerlingvertegenwoordigers indirect: ouders en externen (w.o. opleiders)
incidenten bespreekbaar maken in een team: nr. 7 en 9	• verbeteren onderlinge/ collegiale steun; • verbeteren veilig leren/ veilig werken; • formuleren van problemen, oorzaken onderzoeken ; • maatregelen bedenken, uitvoeren en bewaken	direct: personeel en leerlingen indirect: management school, ouders en externe partijen (bv. politie en stadsdeel)
schoolregels, discipline aanleren, verleiden tot gewenst gedrag, sancties, toezicht houden en ingrijpen: nr. 1 en 44	• ontwikkelen visie/ beleid • bespreekbaar maken • draagvlak realiseren • materiaal ontwikkelen • trainen	direct: personeel en leerlingen indirect: management school, ouders en externe partijen (w.o. politie, justitie, PPI, TOP enz)

II organisatie Veilig in School	Activiteit	Doelgroepen
basisorganisatie	per school personeelsleden indelen in kernteams met daaraan gekoppeld een vaste groep leerlingen en ouders (kleinschaligheid)	direct: personeel en leerlingen indirect: ouders en externen
ontwikkelteam	opzetten van enkele ontwikkelteam rond inhoudelijke- en organisatorische vormgeving van verbetervoorstellen/projecten	leerlingen en personeel politie en stadsdelen
ondersteuning	• bijeenkomsten stuurgroep • bijeenkomsten ontwikkelteam • implementatie verbetervoorstellen/projecten monitoren	stuurgroep, leerlingen, personeel, ouders en externe partijen
registratie	• 'lichte' incidenten • spijbelen/ (ziekte)verzuim • aan de opbrengst van de verbetervoorstellen/projecten gekoppelde maten • aan de opbrengst van veiligheidsmaatregelen gekoppelde maten	personeel en leerlingen

4 Kernvragen

De laatste twee fasen van Veilig in School in Amsterdam Oost zijn aangebroken. Dit zijn de implementatie- en evaluatie/bewakingsfase. Gekoppeld aan implementatie van Veilig in School is evaluatie en ervoor zorg dragen dat de eenmaal genomen maatregelen niet verwateren (bewaken). Met andere woorden Veilig in School moet leiden tot zichtbare opbrengsten.

Opdat de implementatie van de aangeleverde verbetervoorstellen/projecten een succes wordt, stelt de stuurgroep de volgende vragen aan de gemeente Amsterdam, de stadsdelen, en de besturen van de scholen in Amsterdam Oost:

- 1 een duidelijk meerjaren financieel kader voor de implementatie en evaluatie/bewaking van Veilig in School (vanaf het schooljaar 2000/2001 is op de budgetten van de scholen zelf een beroep te doen);
- 2 het ondersteunen van de stuurgroep bij het opzetten van een partnerdiscussie in de gemeente Amsterdam. Het doel dat de stuurgroep daarbij voor ogen heeft, is het realiseren van extra middelen en adoptie van Veilig in School projecten door instellingen/ bedrijven;
- 3 extra middelen voor het opzetten en onderhouden van een steunorganisatie en van ontwikkelteams voor de stuurgroep van VO-scholen in Amsterdam Oost;
- 4 extra investeringen in jeugdparticipatie op school (w.o. een uitbouw van de klankbordgroep leerlingen en het opzetten van een leerlingorganisatie).

De scholen in Amsterdam Oost gaan hun inspanningen en activiteiten rond Veilig in School vastleggen in een onderling convenant. Dit is een nadere uitwerking van het bestaande convenant Amsterdam Oost tussen scholen, stadsdelen, politie en openbaar ministerie.

Bijlage Leden stuurgroep Veilig in School Amsterdam Oost

Mw. P. Destel, IVKO

Mw. M. Everhardt, Montessori College Oost

Dhr. L. van Heek, Politie Amsterdam

Dhr. G.H.P.K. Huijser van Reenen, Politieburo IJ-tunnel/ District 4

Dhr. B. Hulsman, ASKO VO

Dhr. P.K.J. van der Zwaag, ASKO VO

Mw. K. Jansen, School voor mode en kleding

Dhr. TH. Kesbergen, R.O.C. Amsterdam e.o.

Mw. J.C.A. Mertens, College VMBO Zeeburg

Dhr. R. Mulder, Florens College (voorzitter)

Dhr. W. Raeven, Pieter Nieuwland College (vice-voorzitter)

Dhr. R. van Riel, Amstellyceum

Dhr. H. Haage, Stadsdeel Oost

Dhr. W.M. Schlotter, Gemeente Amsterdam (projectcoördinator)

Dhr. C.H.D. Steinmetz, STEINMETZ advies & opleiding (ASVOS)